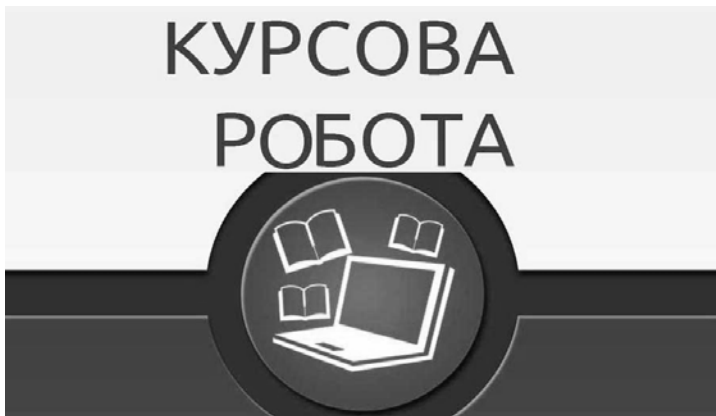

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти

КУРСОВА РОБОТА:
методичні рекомендації
до написання курсових робіт
для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр»
за спеціальністю 013 Початкова освіта

Рівне-2025

Курсова робота: методичні рекомендації до написання курсових робіт для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 013 Початкова освіта. Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет. Авт.-уклад.: Р. Сойчук, О. Боровець, О. Гудовсек, Т. Яковишина. Рівне: РДГУ, 2025. 62 с.

Рецензенти:

Красовська Ольга Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методик початкової освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука;

Садова Ірина Ігорівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Рекомендовано кафедрою педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти (протокол № 6 від 30 червня 2025).

Рекомендації містять загальну характеристику курсової роботи, вимоги до її написання та оформлення, починаючи від вибору теми до оформлення списку використаних джерел та додатків. У виданні також містяться рекомендації щодо захисту результатів курсової роботи.

Методичні рекомендації призначені здобувачам вищої освіти, які працюють над науково-дослідницькою роботою, та їхнім науковим керівникам.

© РДГУ, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ ПРО КУРСОВУ РОБОТУ	
1.1. Понятійний апарат	6
1.2. Загальні вимоги до написання курсових робіт	9
1.3. Керівництво курсовими роботами	19
1.4. Вибір теми курсової роботи	20
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ЕТАПИ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	
2.1. Збір матеріалу, добір літератури з теми, підготовка бібліографії	23
2.2. Складання плану курсової роботи	28
2.3. Робота над основним текстом курсової роботи	32
2.4. Оформлення курсової роботи та її обсяг	36
2.5. Оцінювання та захист курсових робіт	42
2.6. Дотримання принципів доброчесності	44
2.7. Використання результатів дослідження	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ	50

ВСТУП

У «Концепції розвитку педагогічної освіти» та «Національній доктрині розвитку освіти в Україні» підкреслюється важливість подальшого вдосконалення системи педагогічної освіти для створення бази підготовки педагогічних працівників нової генерації, забезпечення умов для становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей професійного та особистісного розвитку педагогів, які, у тому числі, стануть ключовою умовою впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року.

Написання курсової роботи базується на нормативних документах Рівненського державного гуманітарного університету («Положення про організацію освітнього процесу в Рівненському державному гуманітарному університеті»), «Положення про оцінювання знань та умінь здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету», «Положення про академічну доброчесність у Рівненському державному гуманітарному університеті») та ін.

За час навчання у закладі вищої освіти кожен здобувач виконує 2-3 курсові роботи, які є базовими для відповідної спеціальності (освітньо-професійної програми), їх конкретна кількість визначається освітньо-професійною програмою та навчальним планом.

Згідно з освітньо-професійною програмою 013 «Початкова освіта» та навчальними планами підготовки бакалавра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта передбачено виконання здобувачами освіти двох курсових робіт: на другому та третьому курсі. На виконання курсової роботи на другому відводиться 4 кредити ECTS/ 120 год., на третьому – 6 кредитів ECTS/ 180 год.

У методичних рекомендація розглянуто всі етапи процесу написання курсової роботи – від процедури обрання теми здобувачем на кафедрі та призначення наукового керівника до захисту роботи на засіданні комісії. Визначено та узагальнено

вимоги щодо структури, змісту, обсягів написання та оформлення роботи, списку використаних джерел та додатків.

Мета методичних рекомендацій – надання ґрунтовної допомоги здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта, їхнім керівникам у підготовці та захисті курсових робіт.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ ПРО КУРСОВУ РОБОТУ

1.1. Понятійний апарат, необхідний до написання курсової роботи

Аспект – точка зору, з якої розглядається об'єкт дослідження.

Дедукція – хід наукової думки від загального до конкретного.

Дедуктивний метод – спирається на дедукцію, тобто висновки за правилами логіки.

Наукове дослідження – процес вироблення нових знань, один з видів пізнавальної діяльності. Він характеризується об'єктивністю, аргументованістю, точністю, відтворюваністю. Має два рівні – емпіричний і теоретичний.

Дослідницька технологія – сукупність дослідницьких процедур у певній галузі виробництва, науки, науковий опис процесу пізнання.

Метод дослідження – прийоми, процедури та операції емпіричного й теоретичного пізнання і вивчення явищ педагогічної дійсності.

Педагогічний експеримент – спеціально сконструйований і здійснений педагогічний процес, який включає принципово нові елементи і точно враховує результати внесених змін.

Засіб – прийом, знаряддя, сукупність пристосувань для здійснення діяльності.

Ідея – визначальне положення в системі поглядів, теорій.

Індукція – хід наукової думки від конкретного знання до загальних положень.

Індуктивний метод – опирається на індукцію, тобто умови від окремих фактів до певної гіпотези.

Категорія – форма логічного мислення, в якій розкриваються внутрішні суттєві сторони та відношення між предметами, що досліджуються.

Наукові матеріали – джерела, зведення, які служать основою для дослідження, збирання документів з відповідного питання.

Мета – це очікуваний кінцевий результат, вона повинна відповідати на питання, для чого проводиться дослідження. Мета дослідження полягає в тому, щоб розв'язати якусь проблему.

Метод дослідження – спосіб отримання нового знання.

Методологія наукового пізнання – учення про принципи, форми й способи науково-дослідницької діяльності.

Монографія – наукове книжкове видання повного дослідження однієї проблеми або теми, що належать одному чи декільком авторам.

Наукова тема – завдання наукового характеру, що підлягає науковому дослідженню та є основним показником науково-дослідної роботи.

Наукова теорія – система абстрагованих понять, тверджень, що являє собою ідеальне відображення дійсності.

Наукова доповідь – документ, що містить виклад результатів опублікованої науково-дослідницької роботи.

Науковий факт – явище, що становить базу для формування думки та є основою наукового знання.

Наукове пізнання – процес, зумовлений розвитком суспільно-історичної практики, процес відображення і відтворення дійсності в мисленні, взаємодія суб'єкта і об'єкта, результатом якого є нове знання про світ.

Порівняння – зіставлення для встановлення схожості, розбіжності.

Приєм – окрема дія, виконання, спосіб у здійсненні певного завдання.

Програма навчання – перелік навчальних дисциплін, необхідних для надання здобувачу вищої освіти кваліфікації вищої освіти

Процес – послідовна зміна явищ, етапів у розвитку подій.

Реферат – стислий виклад у письмовій формі суті певного питання або наукової проблеми, що включає огляд відповідних інформаційних джерел.

Спеціальність – сукупність знань, умінь, навичок із певної галузі знань та практичної діяльності, надбаних у процесі цілеспрямованої підготовки, досвіду практичної роботи, і підтверджених відповідним документом про освіту.

Спостереження – цілеспрямоване сприйняття, зумовлене завданням діяльності.

Узагальнення – висновок, що відображає основні результати, перехід на вищий ступінь абстракції шляхом виявлення загальних ознак, властивостей, відношень, тенденцій розвитку процесу.

Якість вищої освіти – відповідність вищої освіти як соціальної системи соціально-економічним потребам, інтересам особи, суспільства і держави, що відображає компетентність, цінність орієнтацій, соціальну спрямованість і зумовлює здатність задовольняти як особисті духовні й матеріальні потреби, так і потреби суспільства.

1.2. Загальні вимоги до написання курсових робіт

Курсова робота – самостійна робота здобувача вищої освіти на певну тему з педагогічних дисциплін, що виконується здобувачем вищої освіти під керівництвом викладача. Її результати свідчать про рівень теоретичної підготовки здобувача вищої освіти, про його практичні вміння і навички.

Мета написання курсової роботи:

- поглиблення, узагальнення і закріплення теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти;
- вироблення навичок самостійно працювати з навчальною і науковою літературою, нормативними документами, використовувати сучасні інформаційні засоби та технології;
- розвиток творчого підходу до застосування на практиці набутих знань та розв'язування практичних завдань;
- систематизація та узагальнення навчального матеріалу;
- здійснення наукового пошуку при проведенні дослідження;
- вироблення у здобувачів вищої освіти навичок самостійних творчих досліджень;
- виявлення наукових здібностей здобувачів вищої освіти і залучення їх до дослідницької роботи.

Курсова робота має комплексний характер і пов'язана з поглибленням набутих здобувачем вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання.

Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння

історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-9. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-5. Здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей

молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

Програмні результати навчання:

ПР-01. Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-02. Управляти складною професійною діяльністю та проектами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.

ПР-03. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог

щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.

ПР-04. Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.

ПР-05. Організувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.

ПР-06. Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПР-07. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-08. Організувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПР-09. Планувати та організувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПР-10. Використовувати в освітній практиці різні прийоми формуального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-11. Збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності.

ПР-12. Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.

ПР-13. Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПР-14. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

ПР-15. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

ПР-16. Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

ПР-17. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти, та вміти застосовувати їх у професійній діяльності.

Підготовка курсової роботи вимагає від здобувача вищої освіти не тільки глибоких знань у галузі обраної теми, а й володіння методикою дослідження, тобто навичками і прийомами наукової праці. Незнання прийомів і правил наукової праці або зневажання ними приводить здобувача вищої освіти до

непродуктивних затрат часу і може негативно позначитись на результатах роботи.

Тематика курсових робіт визначається кафедрою відповідно до змісту і завдань навчальної дисципліни. Вона повинна бути актуальною і тісно пов'язаною із вирішенням практичних фахових завдань.

Здобувачам вищої освіти надається право вільного вибору теми курсової роботи із визначеного переліку, або ж запропонувати свою тему, яка цікавить здобувача вищої освіти.

Завдання здобувача вищої освіти – розкрити зміст обраної теми і показати глибокі знання наукової літератури з проблеми, вміння робити самостійно правильні висновки на основі вивчення літературних джерел, зібраного і узагальненого конкретного фактичного матеріалу, показати тісний зв'язок аналізованих теоретичних питань з практикою, з життям.

Усе це вимагає творчого підходу до виконання курсової роботи, тобто вміння самостійно робити правильні висновки на основі вивчення літератури, зібраного і узагальненого конкретного фактичного матеріалу. Тому однією з важливих вимог до робіт є глибоке теоретичне висвітлення теми та встановлення її взаємозв'язку з практичною діяльністю.

При написанні роботи перевіряється вміння здобувача вищої освіти складати бібліографію з теми, читати і конспектувати потрібну літературу, узагальнювати, робити висновки і застосовувати інші методи самостійної роботи. Всіма цими методами здобувач вищої освіти користується комплексно. Вибір теми, складання плану, збирання та опрацювання теоретичного і фактичного матеріалу, виклад тексту передбачають практичне оволодіння здобувачем вищої освіти основними методами організації і техніки розумової праці, допомагають послідовно застосовувати її наукові принципи.

Приступаючи до виконання роботи, здобувач вищої освіти повинен з'ясувати основні вимоги, які висувуються до курсових робіт. Це, насамперед, вимоги до науково-теоретичного рівня роботи, її змісту, структури, форми викладу матеріалу і оформлення.

При виконанні роботи здобувач вищої освіти розв'язує такі **завдання:**

- обирає тему;
- самостійно формулює проблему дослідження;
- добирає літературу до теми, вивчає її, конспектує, робить витяги;
- складає план роботи;
- визначає мету, основні завдання, предмет, об'єкт дослідження;
- здійснює пошук і добір потрібної наукової інформації;
- аналізує, узагальнює теоретичні положення і фактичний матеріал, дані проведених у школі спостережень, експерименту;
- записує текст, правильно оформляє роботу і здає викладачеві на рецензію;
- вносить зміни, виправлення, доповнення, розкриває додаткові питання відповідно до вимог рецензента;
- готується до захисту курсової роботи;
- публічно захищає підготовлену роботу (робить наукові повідомлення, відповідає на запитання, захищає свою точку зору).

Отже, загальні вимоги до виконання курсової роботи включають:

1. **Актуальність теми роботи.** Тут слід показати важливість проблеми на сучасному етапі розвитку суспільства, науки, теоретичну та практичну значущість проблеми, питання, які передбачаються викласти й обґрунтувати, стан дослідженості теми у психолого-педагогічній літературі.

Для цього необхідне висвітлення кількох позицій, зокрема посилення на документи, у яких визначаються соціальне замовлення у сфері освіти та її практичні потреби, що характеризуються недостатністю тих чи інших наукових знань, які потребують вирішення.

Ступінь розробки теми у науковій літературі щодо вітчизняних і закордонних авторів, котрі присвятили свої наукові праці дослідженню означеної тематики (аналіз останніх досліджень і публікацій, не менше, ніж **10** останніх років).

Визначити мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження.

Мета дослідження – це очікуваний кінцевий результат, вона повинна відповідати на питання, для чого проводиться дослідження. Мета дослідження полягає в тому, щоб розв'язати якусь проблему.

Мета поділяється на низку більш конкретних завдань дослідження.

Завдання – це частина мети. Відповідно до визначеної мети формулюються **завдання**, які деталізують та розкривають мету. Характер завдань впливає з назв розділів та підрозділів роботи і їхній зміст формулюють, використовуючи такі поняття: визначити..., встановити..., охарактеризувати..., розробити..., виявити..., сформулювати..., розкрити... тощо. Формулювати завдання слід якомога докладніше, та лаконічніше, оскільки опис їх вирішення становитиме зміст розділів і параграфів роботи. **Виходячи із завдань дослідження, автор має зробити висновки до роботи.**

Сукупність висунутих завдань має повністю відображати мету дослідження, а мета повинна відповідати проблемі. Отже, між темою, об'єктом, предметом, метою і завданнями має бути логічна відповідність.

Об'єкт наукового дослідження – це сукупність зв'язків, відносин та якостей досліджуваного явища або загальна сфера пошуку, що знаходиться в полі зору дослідника. Об'єктом дослідження є те, на що спрямований процес пізнання. Тому найчастіше об'єктом виступає процес, що породжує проблемну ситуацію.

Предмет дослідження – це одна із сторін, частина об'єкта чи його властивість. Предмет – це теоретичне відтворення об'єктивної дійсності тих суттєвих зв'язків та відношень, які підлягають безпосередньому вивченню в даній роботі, є головними для конкретного дослідження.

Методи дослідження. Для вирішення головної мети і основних завдань дослідження поряд із науковими підходами й принципами використовуються також комплекс загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Перерахувати їх потрібно коротко

та конкретно, визначити, що саме досліджувалось тим чи іншим методом (теоретичні, емпіричні, математичні).

Практичне значення одержаних результатів. Подаються відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації, як їх можна використати (методики, інформаційні технології, методичне забезпечення тощо), вказується, що це дає (впровадження нового знання у структуру підготовки, дидактичний чи виховний ефект тощо).

Структура курсової роботи. Анонсується структура курсової роботи, зазначається її загальний та основний обсяг, кількість додатків. Наприклад: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків (за потреби).

2. Достатній теоретичний рівень. Ця вимога означає, що здобувач вищої освіти повинен розкрити тему курсової роботи на сучасному рівні розвитку педагогічної науки. Здобувачу вищої освіти необхідно розкрити основні поняття і терміни, що стосуються проблеми курсової роботи, включити до змісту матеріалу тільки об'єктивні факти і реальні практичні приклади, які підтверджують теоретичні положення.

3. Дослідний характер роботи. Курсова робота повинна містити певні елементи дослідження:

- вивчення достатньої кількості опублікованих джерел (книг, журнальних статей та ін. розробок) вітчизняних та зарубіжних авторів;
- систематизацію та аналіз різних думок і підходів, формування власної точки зору стосовно вибраної теми;
- порівняння теоретичних поглядів науковців, вітчизняних і зарубіжних педагогів;
- психолого-педагогічні спостереження за діяльністю вчителів та учнів, анкетування, бесіди з учителями та учнями, з батьками школярів тощо.

4. Грамотність оформлення. Це дуже важлива вимога до курсової роботи, яка підвищує якість роботи, формує думку про автора. У роботі не повинно бути граматичних і стилістичних

помилки. Необхідно дотримуватись правил цитування, оформлення приміток, списку використаної літератури. Виконання цієї вимоги формує у здобувача вищої освіти культуру оформлення наукових праць, що може знадобитись у майбутній практичній діяльності.

Надзвичайно важливе значення має ретельне планування всіх етапів роботи над темою, врахування часу, необхідного для вивчення першоджерел; збирання матеріалу, письмовий виклад кожного питання і, звичайно, обов'язкове виконання всього, що було передбачено планом.

У процесі підготовки і написання роботи можуть виникати певні труднощі. В цьому випадку здобувачеві вищої освіти потрібно звернутися до наукового керівника за консультацією.

На групових та індивідуальних консультаціях викладач може допомогти у виборі актуальної теми, дати рекомендації до вивчення і викладу окремих питань, допомогти визначити мету, завдання, об'єкт, предмет досліджень.

До виконання курсової роботи здобувачі вищої освіти мають віднестись дуже серйозно, як до частини освітнього процесу, від якої отримують найбільшу користь. Несерйозний підхід до цієї роботи негативно позначиться на самому здобувачеві вищої освіти та й додасть «головного болю» його науковому керівнику, коли наприкінці семестру спантеличені здобувачі вищої освіти будуть в останню мить шукати матеріали зі своєї теми, «виловлювати» викладачів, щоб отримати консультації, нарікати на те, що немає літератури і робити спроби змінити тему. Інколи здобувачі вищої освіти беруться за важкі або невідомі теми, що може спонукати здобувача вищої освіти до плагіату.

Успішне і своєчасне виконання курсової роботи значною мірою залежить і від того, наскільки здобувач вищої освіти уміло і правильно організує свою роботу. Для цього корисно намітити графік виконання роботи, тобто чітко визначити час, який буде витрачено на продумування теми і складання плану, на добір і вивчення психолого-педагогічної і методичної літератури, збирання конкретного матеріалу і його опрацювання та написання тексту. Такий графік допоможе виконати роботу в терміни, встановлені навчальним планом.

При плануванні роботи слід враховувати, що вона повинна включати такі елементи: вступ, виклад основного змісту теми, висновки і список використаних джерел.

Курсова робота здається керівнику згідно з графіком, затвердженого кафедрою, але не пізніше ніж за три тижні до початку екзаменаційної сесії.

Захист курсової роботи проводиться комісією у складі двох-трьох викладачів кафедри, в тому числі керівника курсової роботи.

1.3. Керівництво курсовими роботами

Керівництво курсовими роботами здобувачів вищої освіти здійснюють кваліфіковані фахівці з досвідом роботи в галузі вищої освіти.

На кафедрі розробляють і затверджують теми курсових робіт, заздалегідь ознайомлюють із ними здобувачів; відбувається закріплення тем курсових робіт, визначаються керівники, які проводять настановні консультації щодо написання курсової роботи. Здобувачі забезпечуються необхідними методичними матеріалами, складається розклад консультацій та графіки проміжного контролю.

Науковий керівник курсової роботи:

- розробляє теми робіт, подає їх на затвердження на засідання кафедри, а після оприлюднення тематики надає необхідні консультації;
- видає рекомендації щодо опрацювання необхідної літератури, нормативних і довідкових матеріалів, наукових видань тощо за темою роботи;
- допомагає скласти план-графік виконання роботи, затверджує його, контролює реалізацію;
- здійснює загальне керівництво роботою і несе відповідальність за наявність у роботі помилок системного характеру. У разі невиконання здобувачем його рекомендацій щодо виправлення таких помилок, зазначає це у рецензії;
- час, відведений на керівництво науковою роботою, використовує для систематичних співбесід, на яких здобувач інформує про стан виконання роботи, обговорюються можливі

варіанти рішень, конкретизуються окремі пункти завдання тощо; для консультацій здобувача з усіх питань; для перевірки виконаної роботи (частинами або загалом);

- готує здобувача до захисту курсової роботи, організовує (за необхідності) попередній захист.

1.4. Вибір теми курсової роботи

Тематика курсових робіт визначається змістом навчальних курсів, розробляється і затверджується кафедрою.

Тема курсової роботи має бути цікава для здобувача вищої освіти, пов'язана з його діяльністю і сприяти максимальному використанню здобутих знань і практичного досвіду. При виборі теми здобувачам вищої освіти рекомендується враховувати свої нахили й інтереси, ступінь підготовленості, особливості практичної роботи, перспективу своєї майбутньої творчої діяльності, педагогічної практики тощо. Від правильного вибору теми в значній мірі залежить успіх виконання курсової роботи.

Представлені в методичних рекомендаціях теми курсових робіт носять орієнтовний характер, що дозволяє їх змінювати, конкретизувати, за погодженістю з науковим керівником, з урахуванням специфіки педагогічної діяльності, обраної спеціальності, інтересів здобувача вищої освіти. Крім вказаних у методичних рекомендаціях, виходячи з потреб шкільної практики, наукових інтересів, можна вибрати тему не з представлених тут розділів педагогічної науки. Наприклад, можливі дослідження, пов'язані з питаннями історії становлення та розвитку школи у своєму районі, місті, селі, де живе здобувач вищої освіти, можливі дослідження з проблем управління школою, новітніх освітніх технологій тощо. Темі курсових робіт може порекомендувати керівник курсової роботи, яка буде відображати наукові інтереси кафедри чи самого керівника. Тобто, кафедра пропонує творчий підхід до вибору теми науково-педагогічного дослідження. У процесі вивчення проблеми тема, яка була обрана, може дещо змінюватись й поточнюватись. У цілому при виборі теми курсової роботи слід пам'ятати, що важливим є її актуальність і належна інформаційна база.

Здобувачам вищої освіти надається право самостійно вибрати тему з проблематики, визначеної кафедрою педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти, а також запропонувати свою тему з обґрунтуванням доцільності її розроблення. У такому випадку вибрана тема і план роботи повинні бути узгоджені із керівником курсової роботи та завідувачем кафедри.

Вибір теми курсової роботи: поради здобувачам

Як правильно обрати тему:

1. Орієнтуйтеся на власні інтереси. Якщо тема вам цікава, працювати буде легше й результат якісніший.
2. Враховуйте майбутню спеціалізацію. Наприклад, майбутнім учителям початкової школи доцільно брати теми, пов'язані з організацією навчання молодших школярів.
3. Звертайтеся до актуальних проблем освіти. Це може бути інклюзія, цифровізація освіти, формування критичного мислення, громадянська освіта.
4. Враховуйте наявність літератури. Перевірте, чи є достатньо джерел для обраної теми (підручники, наукові фахові статті, дослідження).
5. Конкретизуйте тему. Замість загального «Інновації у навчанні» краще взяти «Використання ігрових технологій у навчанні молодших школярів».
6. Обговоріть з науковим керівником. Він допоможе уточнити, звужити або розширити тему.

Приклади можливих тем курсових робіт:

Формування навичок критичного мислення у молодших школярів.

Використання інтерактивних методів у процесі навчання.

Педагогічні умови розвитку креативності молодших школярів.

Використання цифрових технологій у навчанні (наприклад, інтерактивних презентацій, освітніх платформ).

Особливості інклюзивного навчання дітей із різними потребами.

Формування читацької компетентності в початковій школі.

Партнерська взаємодія вчителя й батьків в освітньому процесі початкової школи.

Педагогічна профілактика булінгу в освітньому середовищі початкової школи.

Практичні поради:

Складіть чорновий перелік 3— тем, які вам подобаються.

Оцініть їх за критеріями: цікавість, доступність джерел, актуальність.

Виберіть одну й починайте збирати літературу.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ ЕТАПИ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Наука розвивається на основі нових досліджень, учасниками яких, за відповідного рівня підготовленості, можуть стати і здобувачі вищої освіти. Тому розпочинати дослідницьку діяльність необхідно із:

- вибору теми;
- опрацювання літератури;
- виявлення (бачення) проблеми теми, її актуальності;
- з'ясування незрозумілих питань;
- планування і розробки навчальних дій;
- збирання даних (накопичення фактів, спостережень, доказів);
- аналізу і синтезу зібраних даних;
- проведення педагогічного експерименту;
- підготовки до написання курсової роботи;
- подання чорнового варіанту науковому керівнику;
- переосмислення результатів у ході відповідей на запитання керівника;
- підготовка «чистового» варіанту курсової роботи;
- формулювання висновків і узагальнень;
- захист курсової роботи.

2.1. Збір матеріалу, добір літератури з теми, підготовка бібліографії

Тема курсової роботи розкривається на основі дослідження сучасної наукової літератури (1-2 монографії, 12-15 статей з теми дослідження, навчальна література, шкільні програми, чинні та альтернативні підручники), узагальнення педагогічного досвіду, розробки конспектів уроків, проведення експерименту тощо.

Для роботи над основним текстом важливим етапом є самостійний підбір і вивчення першоджерел та критичної літератури. У процесі підготовки курсової роботи здобувач вищої освіти повинен оволодіти відповідними вміннями і навичками. Щоб не повторювати в роботі загальновідомі положення, треба

з'ясувати стан вивчення обраної теми в сучасній науці, конкретніше визначити напрям і основні етапи свого дослідження.

Робота з укладання бібліографії та з науковою літературою є важливим етапом підготовки курсової роботи, яка розпочинається ще на тому етапі, коли здобувач вищої освіти вибирає тему дослідження і цікавиться наскільки повно вона висвітлена в літературі.

До того, як почати шукати літературу з теми дослідження, необхідно ознайомитись з відповідним розділом підручника з педагогіки, вивчити розділи інших посібників з цієї теми. Все це дозволить попередити поширену помилку – невідповідність назви і змісту курсової роботи. Виконана робота дозволить також уникнути фактичних помилок.

Після того, як здобувач вищої освіти вивчив розділ підручника та конспект лекції, необхідно опрацювати інші роботи з теми. Здобувач вищої освіти зобов'язаний звертатися за консультаціями до свого наукового керівника та інформувати його про хід своєї роботи. Літературні джерела здобувачі вищої освіти підбирають самостійно. Роботу з літературою потрібно починати зі складання повного списку книг, статей, законів та нормативних документів.

Літературу добирають, користуючись бібліотечними каталогами (алфавітним, систематичним та предметним); картотеками (систематичною картотекою статей, тематичними, картотекою персоналій, предметними, робочими); довідково-бібліографічним фондом, довідковими виданнями, рекомендаційними покажчиками тощо). Рекомендується використовувати каталоги бібліотеки РДГУ: систематичний каталог наукової, навчальної та довідкової літератури; каталог періодичних видань – у читальній залі, а також систематичні каталоги інших бібліотек та Інтернет ресурси.

Перелік педагогічних газет та журналів, де знаходиться значна кількість матеріалу для написання курсових робіт.

I. Журнали:

1. Вища освіта України
(http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vou/index.html)
2. Відкритий урок: розробки, технології, досвід
(<http://osvita.ua/publishing/about/2644>)

3. Директор школи, ліцею, гімназії
(http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/dsch/index.html)
4. Директор школи. Україна
(<http://osvita.ua/publishing/director/9887>)
5. Народна творчість та етнографія
(http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/nte/index.html)
6. Обдарована дитина
7. Образотворче мистецтво
8. Освіта і управління
(http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/oiu/index.html)
9. Педагогіка і психологія. Вісник АПН України
(http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/pip/index.html)
10. Педагогіка толерантності
11. Початкова школа (<http://lib.vippo.org.ua/periodyka.php?cat=73>)
12. Початкове навчання та виховання
13. Рідна школа
(http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/rsch/index.html)
14. Світ виховання
15. Сучасна освіта
16. Управління школою
17. Школа
18. Шлях освіти
19. Нова педагогічна думка
(http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/index.htm)

II. Газети:

1. Все для вчителя
2. Директор школи (<https://director-ua.info/index.php/dslg>)
3. Освіта (<https://aboutus.com/Tyzhnevyyk-osvita.net>)
4. Освіта України
5. Педагогічна газета
6. Початкова освіта (https://osvitaua.com/biblioteka_urokov/)
7. Розкажіть онуку
8. Сучасна школа України (<http://www.osvitaua.com/ps>)
9. Управління освітою (<http://www.osvitaua.com/shkilniy-svit>)

Після того, як дібрано основну й додаткову літературу, слід приступити до її вивчення. Хоча у кожного здобувача вищої освіти

виробляються індивідуальні навички роботи з книгою, важливою умовою ефективності цієї роботи є її правильна організація. Робота над книгою залежить від мотивації навчальної праці, від завдань, які стоять перед здобувачем вищої освіти. Так, розрізняють наступні види опрацювання літератури:

- *ознайомлювальне читання* відбувається тоді, коли ставиться мета отримати про книгу загальне уявлення. Для цього читають титульну сторінку, анотацію, рік видання, назву видавництва, зміст, передмову, висновки. Далі слід ознайомитись із самим змістом книжки, розділами, параграфами, щоб визначити, що необхідно для теми роботи, на що звернути увагу;

- *вивчаюче читання* – повільніше, уважніше, з поверненням до розділів, місць, що особливо потрібні і корисні, і які необхідно засвоїти, скласти конспект;

- *вибіркове читання* – це так зване пробне читання окремих, довільних місць з тим, щоб «уловити» специфіку, особливості книжки, або читання найважливіших розділів, параграфів, положень.

Читання слід супроводжувати записами прочитаного, тобто будь-яка наукова робота повинна бути задокументована. Положення, які висуває автор, треба підтверджувати фактами, прикладами, посиланнями на результати дослідження і висловлювання відповідних вчених.

Працюючи з науковою літературою, необхідно робити виписки та укладати бібліографічні картки. Ці картки дуже зручні тим, що в процесі накопичення їх можна класифікувати залежно від потреби за різними принципами: алфавітним, тематичним, хронологічним тощо. Картки виготовляються самостійно з цупкого паперу.

Опис книги на картці слід робити ретельно у відповідності до загальноприйнятих правил (з титульного листка книжки, а не з обкладинки, де назва додається іноді скорочено та неточно) у такій послідовності:

1. Прізвище та ініціали автора (у книзі ініціали стоять перед прізвищем). Якщо робота написана двом або трьома авторами, то їх прізвища подаються на початку опису. Якщо є 4 або більше

авторів, книга описується за заголовком (назвою), а автори вказуються в примітці.

2. Заголовок (назва). Пишеться повно, без скорочень.

3. Додаткові дані: за чією редакцією і з чією вступною статтею вийшла книга; порядковий номер видання, якщо він є.

4. Вихідні дані: місце видання, видавництво та рік видання.

Крім вказаних елементів, які обов'язково вносяться в опис робіт бібліографії дослідження, рекомендується вносити до карток і додаткові відомості – кількість сторінок, анотація, яка розкриває основний зміст книги.

Перераховані вище елементи: прізвище, ініціали автора, назва, вихідні дані, кількість сторінок, анотація – відокремлюються одне від одного крапками.

Залежно від мети роботи і характеру першоджерела, яке використовується, практикуються різні види записів. Найчастіше це виписування з прочитаного окремих положень, фактів, прикладів тощо, як правило, у формі цитат. **Цитата** повинна бути доказом чи підкріпленням думок автора. Текст, який цитується, береться в лапки і супроводжується посиланням на першоджерело. Посилання робляться і тоді, коли думка автора переказується. Існує кілька способів оформлення посилань. Після цитати в квадратних дужках вказують номер джерела за списком літератури (в кінці курсової роботи) і сторінку.

Говорячи про роботу над літературою, необхідно пам'ятати про **плагіат**. Найлегший спосіб пояснити, що таке плагіат, порівняти його з переписуванням. Майже всі розуміють, що подавати роботу, написану іншим автором або копіювати її, дослівно, переписуючи уривки з інших розробок, не можна. Хоча деякі здобувачі вищої освіти вдаються до цього виду плагіату за допомогою Інтернет.

Правила цитування фактичної інформації лишаються більш-менш незмінними. Здобувачі вищої освіти повинні зрозуміти, що не варто наводити цитати для опису загальної інформації, яку можна відшукати в загальнодоступних першоджерелах. Натомість інформацію зі спеціальних чи важкодоступних першоджерел слід цитувати завжди.

Після опрацювання літератури необхідно ще раз проаналізувати зібраний матеріал і повторно відпрацювати план, узгоджуючи його з керівником. Це буде остаточним усвідомленням завдань, напряму вивчення проблеми, визначення складових частин майбутньої роботи, їх послідовності і співвідношення.

2.2. Складання плану курсової роботи

План – це основа роботи, тому його складання є одним із найважливіших етапів її підготовки. План повинен відобразити напрями дослідження обраної теми, логічний зв'язок між її окремими складовими частинами, проблемну постановку окремих питань. Із складеного плану видно, наскільки здобувач вищої освіти засвоїв матеріал обраної теми, як він зрозумів проблему в цілому і зумів виділити суттєві, головні напрями дослідження. Від правильно складеного плану багато в чому залежить і кінцевий результат виконаної роботи.

Після узгодження плану з науковим керівником здобувач вищої освіти починає писати курсову роботу. Під час її написання план може поточнюватись. Уточнення додатково узгоджуються з керівником.

Вибравши тему, важливо скласти попередній план роботи. Поки що це лише перелік найважливіших питань, що підлягають висвітленню в роботі. Він необхідний для того, щоб визначити основний напрям роботи і знати, з яких питань слід збирати матеріали. План курсової роботи відображає її структуру, тобто порядок компонування і взаємозв'язок окремих її частин.

Плідного результату можна досягти, коли обрана тема є подальшим розвитком тематики рефератів з педагогічних дисциплін, які здобувачі вищої освіти виконували раніше.

План та виконані розділи роботи або всю роботу здобувач вищої освіти подає на розгляд керівникові і відповідно до його зауважень уточнює, доповнює і, в разі потреби, доопрацьовує її.

Складання плану курсової роботи – довготривалий процес, який переплітається з іншими етапами її підготовки. План

забезпечує цілеспрямований відбір першоджерел і полегшує роботу з ними.

У процесі роботи над літературою план конкретизується і стає більш чітким. Чим детальнішим буде план, тим легше буде написати курсову роботу. При цьому необхідно слідкувати за тим, щоб назви пунктів плану точно відповідали назві теми і не виходили за її межі.

План затверджується науковим керівником. В плані можуть бути не лише розділи, але і підрозділи.

Але разом з тим план не повинен бути громіздким і шаблонним. Кількість питань визначається структурою теми, її змістом, характером постановки самих питань. Іноді одне питання потрібно розділити, конкретизувати, а іноді, навпаки, узагальнити, підсумувати. У плані роботи рекомендується включити, крім вступу, 3-5 найважливіших питань теми і висновки.

У плані слід додержуватись чіткої послідовності постановки питань. Він має бути логічно витриманим, кожне наступне питання потрібно органічно пов'язувати з попереднім, щоб усі питання були єдиним цілим і повністю відображали зміст теми. Порушення послідовності в постановці питань призводить, як правило, до втрати логічного зв'язку між питаннями, часом і до того, що найважливіші проблеми лишаються нерозкритими.

Щоб уникати таких помилок, план роботи слід показати керівнику і остаточно уточнити окремі формулювання, порядок постановки питань тощо.

Розглянемо кілька *прикладів складеного плану курсової роботи*:

Тема: Засоби формування пізнавальної активності учнів початкової школи

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

1.1. Проблема формування пізнавальної активності зростаючої особистості у філософській і психолого-педагогічній літературі.

1.2. Сутність понять «пізнавальна активність», «пізнавальна активність учня початкової школи»

1.3. Види, рівні та критерії пізнавальної активності учнів початкової школи.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

2.1. Аспекти проблемного навчання учнів початкової школи.

2.2. Проблемні ситуації в процесі навчання учнів початкової школи.

2.3. Гра як засіб активізації пізнавальної активності молодших школярів.

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Тема: Педагогічне керівництво диференційованим навчанням учнів початкової школи

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ПРОБЛЕМА У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

1.1. Сутність та етапи становлення диференційованого навчання.

1.2. Взаємозв'язок навчання і розвитку як психолого-педагогічна основа диференційованого навчання.

РОЗДІЛ 2. ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ НАВЧАННЯ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

2.1. Особливості підготовки вчителя початкових класів до керівництва диференційованим навчанням учнів початкової школи.

2.2. Педагогічне керівництво диференційованим навчанням у початковій школі.

2.3. Практична діяльність учителя з реалізації диференційованого навчання.

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

2.3. Робота над основним текстом курсової роботи

Для розкриття змісту теми потрібно мати уявлення про значення кожної логічної частини курсової роботи – *вступу, основної частини і висновків.*

Курсова робота розпочинається зі **вступу**, де **обґрунтовується актуальність теми, ступінь її розробленості у педагогічній науці, формулюються мета і завдання роботи, визначається об'єкт і предмет дослідження, методи, практичне значення та структура роботи.** Варто підкреслити, що обґрунтування актуальності роботи не повинно бути багатослівним. Головне – указати суть проблеми, із чого і випливає актуальність теми. Уміння сформулювати наукову проблему свідчить про уміння виділити головне.

Правильне визначення мети роботи дасть змогу здобувачу вищої освіти виділити в ній основний напрям дослідження, упорядкувати пошук і аналіз матеріалу, підвищити якість роботи, уникнути загальних міркувань, повторів, дублювань тощо.

Завдання повинні також конкретизувати основну мету роботи; їх визначення відповідає назвам основних розділів роботи.

За обсягом вступ не повинен перевищувати **3-4 сторінки** друкованого тексту. Вступ не поділяється на підрозділи.

Предмет конкретизується в меті і завданнях дослідження, які виступають характеристиками науково-дослідницької діяльності. Формулюючи мету, дослідник з'ясовує, якого кінцевого результату прагне і яким його бачить.

Приклади формулювання мети, завдань, об'єкта і предмета курсової роботи:

Тема курсової роботи: «Дидактичні ігри як засіб активізації пізнавальної діяльності здобувачів початкової школи»

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати вплив гри на активізацію пізнавальної діяльності здобувачів початкової школи та подати їх систематизацію.

Завдання дослідження:

1. Окреслити засоби активізації пізнавальної діяльності здобувачів початкової освіти.

2. Теоретично обґрунтувати сутність, особливості організації та основні функції гри в процесі навчання.
3. Розкрити вплив гри на розвиток пізнавальної діяльності учнів початкової школи.
4. Систематизувати ігри, спрямовані на розвиток пізнавальної діяльності учнів початкової школи.

Об'єкт дослідження – пізнавальна діяльність здобувачів початкової школи.

Предмет дослідження – дидактична гра як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів початкової школи.

Тема курсової роботи: «Екологічне виховання учнів у сучасній початковій школі»

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та узагальнити цілі, форми і методи екологічного виховання учнів у сучасній початковій школі.

Завдання дослідження:

1. Розкрити мету і основні завдання екологічного виховання учнів у сучасній початковій школі.
2. З'ясувати сутність, цілі, форми і методи екологічного виховання здобувачів початкової школи.
3. Вивчити та узагальнити передовий досвід роботи вчителів з екологічного виховання учнів початкової школи.
4. Надати рекомендації щодо ефективного впровадження екологічного виховання в початковій школі.

Об'єкт дослідження: екологічне виховання учнів у сучасній початковій школі.

Предмет дослідження: цілі, форми і методи екологічного виховання здобувачів у сучасній початковій школі.

Тема курсової роботи: «Сучасні підходи до організації процесу навчання в початковій школі»

Мета дослідження: окреслити та проаналізувати сучасні підходи до організації процесу навчання в початковій школі.

Завдання дослідження:

- 1) схарактеризувати Нову українську школу як ключову реформу, реалії початкової освіти та визначити й проаналізувати сучасні

педагогічні технології, виокремлені в Концепції НУШ для застосування в початковій школі;

2) окреслити особливості організації інклюзивного навчання в сучасних початкових школах;

3) схарактеризувати впровадження STEM-підходу в організації процесу навчання;

4) проаналізувати інноваційну систему оцінювання результатів навчання учнів початкової школи.

Об'єкт дослідження: процес навчання в сучасній початковій школі.

Предмет дослідження: особливості впровадження нових підходів в організації процесу навчання в сучасній початковій школі.

В основній частині згідно плану розкривається суть вибраної теми. Вона складається з двох основних розділів і підрозділів. Загальний обсяг роботи вираховується сторінками і повинен становити **30-35 сторінок тексту** з можливим збільшенням їхньої кількості на 15%.

Кожен розділ закінчується короткими висновками, що повинні бути обґрунтованими, самостійними, грамотно викладеними. В основній частині докладно, в логічній послідовності аналізують всі питання плану з приведенням відповідної аргументації. Здобувачу вищої освіти необхідно показати свої знання з проблеми дослідження: як ця проблема висвітлюється в психолого-педагогічній, методичній літературі, вказати авторів, хто досліджував дану проблему, необхідно використати передовий досвід. Здобувач вищої освіти повинен правильно розуміти, тлумачити прочитане, вибирати важливе і використовувати його у переробленому вигляді, самостійно формулювати свої думки, не допускати повторень, стежити за тим, щоб у роботі не було протиріч між окремими положеннями, фактичним матеріалом, який використовується.

Необхідно наголосити на логічному переході від одного питання до іншого, послідовність аналізу, взаємозв'язок положень теми.

Перший розділ присвячується, як правило, теоретичному обґрунтуванню питання. Назва розділу має відображати сутність проблеми. Не допускається називати його загальним визначенням «Теоретична частина», «Теоретичний розділ», «Теоретичне обґрунтування» тощо. Він може містити 2-3 підрозділи. Невід’ємною частиною першого розділу є огляд наукових джерел з досліджуваного питання. В огляді літератури окреслюють основні етапи розвитку наукової думки з даної проблеми стисло, в аналітичному плані, критично аналізують наукові роботи попередників, їх погляди, визначають ті питання, що залишилися невіршеними і, таким чином, визначають місце курсової роботи у розв’язанні проблеми. Бажано завершити огляд літератури коротким резюме щодо необхідності проведення досліджень у даній проблемі.

У другому розділі розкривають сутність практичних шляхів вирішення досліджуваних завдань, розробляють загальну методикку проведення констатувального етапу дослідження, наводять методи дослідження. Як правило, другий розділ курсової роботи містить 2-3 підрозділи. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором.

У заключній частині слід зробити **висновки**, які пишуться на основі результатів виконаних досліджень, встановлюється роль і місце досягнутих результатів у розв’язанні науково-методичної проблеми та вказується на виконання мети і завдань курсової роботи, подаються рекомендації, зазначається можливість подальшої розробки даної теми в процесі написання кваліфікаційної роботи.

У **висновках** містяться короткі узагальнення і пропозиції, що повинні бути чітко сформульовані, мати закінчену форму. Висновки повинні впливати із суті роботи і міркування здобувача вищої освіти, а також містити те нове, до дослідив автор роботи.

Висновки повинні інформувати про досягнення мети дослідження і виконання конкретних поставлених завдань. Залежно від теми, у висновках також формулюються рекомендації щодо вирішення досліджуваної проблеми. Вони мають бути викладені у стверджувальній формі: проаналізовано ..., рекомендовано ..., доведено ..., виявлено ..., визначено ...

сформовано ..., обґрунтовано ..., показано ..., запропоновано, розроблено ... тощо. Загальні ВИСНОВКИ до всієї роботи пишуться з нової сторінки посередині, вони відрізняються вищим ступенем узагальнення і більшою прикладною спрямованістю.

Кращою вважається курсова робота, в якій подається власна точка зору, думка її автора.

Важливе значення має кваліфікований літературний виклад основних питань теми, високий рівень мовної і стилістичної культури, охайне оформлення.

Отже, рекомендується така структура курсової роботи:

1. Титульна сторінка (див. додаток Б).
2. Зміст курсової роботи, де зазначають заголовки розділів, підрозділів, сторінки, на яких вони розміщені (див. додаток В).
3. Вступ, де розкриваються актуальність і практична значущість вибраної теми, стан розробки проблеми в науковій літературі, мета й основні завдання, предмет і об'єкт дослідження, методи, практичне значення, структура курсової роботи.
4. Основна частина, що складається з двох основних розділів, які у свою чергу, можуть поділятися на два-три підрозділи і за змістом повинні відповідати темі, підпорядковуватись основній меті і завданням, бути органічно взаємозв'язаними, мати приблизно однаковий обсяг.
5. Висновки відповідно до завдань курсової роботи, з викладом можливого прогнозу діяльності об'єкта досліджень у перспективі.
6. Список використаних джерел.
7. Додатки, до яких включають допоміжні матеріали (ілюстрації, схеми, сценарії, розробки уроків тощо).

2.4. Оформлення курсової роботи та її обсяг

Вимоги до оформлення результатів дослідження:

- логічність і послідовність викладу матеріалу;
- широта використання наукових джерел;
- грамотність;
- відповідність стандартам і прийнятним правилам;
- зв'язок між розділами та підрозділами, правильне їх формулювання (текст повинен відповідати назві);

- використання словників при читанні і написанні роботи;
- дотримання термінології, позначень, певних скорочень;
- ведення викладу від першої особи множини.

Курсові роботи друкуються за допомогою принтера з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) з використанням шрифтів текстового редактора Word Times New Roman, розміру шрифту – 14, міжрядковий інтервал – 1,5.

Текст роботи друкують, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 25 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, абзацний відступ 1,25 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору середньої жирності. Щільність тексту роботи повинна бути однаковою.

Нумерація сторінок – праворуч зверху, без крапки в кінці; нумерація сторінок починається з 3 сторінки (вступ). Першою сторінкою роботи є титульний лист, який враховують до загальної нумерації сторінок роботи, однак на титульній сторінці та на сторінці зі змістом номер не ставиться. На наступних сторінках номери розміщуються у *правому верхньому куті без крапки після цифр*.

ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ курсової роботи вираховується сторінками і повинен становити **30-35** сторінок друкованого тексту.

Заголовки структурних частин курсової роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкуються великими літерами симетрично до тексту.

Номери розділів проставляються арабськими цифрами, після яких крапка не ставиться (РОЗДІЛ 1). Назва розділу друкуються у наступному рядку від межі лівого берега аркуша (тобто починається не після номера розділу, а під словом «РОЗДІЛ»).

Номер підрозділу є складним і складається з номера розділу в межах роботи і порядкового номера підрозділу в межах розділу, які між собою розділяються крапкою. Наприклад 1.1. (перший підрозділ першого розділу), 1.2. (другий підрозділ першого розділу), 2.1. (перший підрозділ другого розділу), 2.2. (другий підрозділ другого розділу) тощо.

Номер підрозділу починається від межі лівого поля, після номера ставиться крапка. У цьому ж рядку після крапки з великої літери рядковими літерами звичайним шрифтом друкується назва підрозділу.

Текст кожного РОЗДІЛУ починається з нового аркуша. Текст нового підрозділу продовжується на тій же сторінці, на якій закінчився попередній підрозділ, якщо відстань до кінця сторінки більша, ніж 6 рядків. Якщо відстань до кінця сторінки складає менше 6 рядків, то новий підрозділ доцільно перенести на іншу сторінку.

У тексті спочатку пишуться ініціали, а тоді прізвище науковця, автора тощо, а в списку літератури – навпаки.

Список використаних джерел оформляється в алфавітному порядку згідно з вимог нормативних документів (див. додаток Г).

Кожен **додаток** оформляється з нової сторінки. Зверху справа пишеться *Додаток А*. Кожен додаток повинен мати назву. Нумерація аркушів з додатками продовжує загальну нумерацію сторінок основного тексту роботи, проте вони не входять до її загального обсягу.

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, діаграми, карти) необхідно подавати в кваліфікаційній роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації, які розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Ілюстрації виконують чорним кольором.

Підпис під ілюстрацією звичайно має чотири основних елементи:

- 1) найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис.»;
- 2) порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера арабськими цифрами;
- 3) тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного;

Приклад: Рис. 1.24. – Система освіти в Україні.

У тому місці, де викладається тема, пов'язана з

ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках «(рис.3.1.)» або зворот типу «..... як це видно з рис.3.1.» або «..... як це показано на рис.3.1.».

Цікаво! У педагогічній та мистецькій термінології «рис.» і «мал.» справді вживаються по-різному.

«Рис.» (скорочення від рисунок)

Це зображення, виконане переважно олівцем, вугіллям, тушшю чи пером. Має більш графічний характер – лінії, штрихи, контур. Часто використовується як ескіз, схема або навчальна вправа з малювання. Може бути чорно-білим або кольоровим, але головне – акцент на лінії та формі.

«Мал.» (скорочення від малюнок)

Це ширше поняття, яке охоплює будь-яке зображення: виконане фарбами, олівцем, крейдою тощо. Більш вільне і декоративне, ніж рисунок. У початковій школі саме «малюнки» виконують діти – вони яскраві, часто схематичні, передають враження, а не точність. У наукових і методичних текстах «мал.» часто використовується як посилання на ілюстрацію, репродукцію чи схему.

Отже: рисунок (рис.) → акцент на техніці графічного зображення, точність, форма. Малюнок (мал.) → ширше поняття, більше пов'язане з художністю та виразністю, а також використовується як універсальне слово для будь-якої ілюстрації.

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді **таблиць**. Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці.

Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу. Назва таблиці та її номер записуються над таблицею. Наприклад:

Назва

--	--	--

Назва таблиці має бути стислою і відбивати зміст таблиці. Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю поділяють на частини, розмішуючи одну частину під одною, або поруч, або переносючи частину таблиці на наступну сторінку.

При поділі таблиці на частини допускається її назву або бокові назви замінити відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці. Слово «Таблиця» вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці» з зазначенням номера таблиці.

Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф указують в однині.

Таблицю, малюнок або креслення, розміри якого більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або у додатках.

Цитата – дослівний уривок з твору певного автора, що наводиться для підтвердження або заперечення висловлюваної думки. Шляхом цитування слід оформлювати найважливіші фрагменти авторського тексту.

Загальні вимоги до цитування:

- текст цитати починається і закінчується лапками та наводиться у тій граматичній формі, в якій він поданий в джерелі, із збереженням особливостей авторського написання;

- в оформленні цитат слід застосовувати той же вид лапок, який використовується у всьому тексті. Прийнятими для наукових документів лапками є ялиночки (« »);

- цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками.

Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, на кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело.

Відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)» під час написання наукової роботи здобувач зобов'язаний оформлювати **посилання** на кожну цитату, наслідувану думку, приклад того чи іншого автора, у якого їх запозичено, ті ідеї чи висновки, на підставі яких розробляють проблеми чи розв'язують завдання, поставлені у статті, монографії тощо. Це дає змогу відшукати потрібний документ і перевірити точність зазначених відомостей, з'ясувати інформацію, обставини, контекст.

Посилання в тексті на літературне джерело оформляють у **квадратних дужках**, де першою цифрою позначають номер літературного джерела у списку використаних джерел, а другою – сторінку, з якої запозичено цитату, наприклад: [15, с. 257].

Під час огляду літератури з досліджуваної проблеми може застосовуватися **посилання на все джерело, декілька джерел**. Наприклад: [12]; на думку І. Вихованця [42; 44; 46]; «У працях [1–5]».

Посилання бажано робити на останні видання публікацій, на більш ранні видання – лише в тих випадках, коли праці, у яких міститься необхідний матеріал, не перевидавалися. Покликання на ілюстрації, таблиці або формули, використані в дослідженні, вказують відповідно до їх порядкового номера. Наприклад: «рис. 1.1.», «див. табл. 1.1.» тощо.

Відсутність посилань – підстава говорити про **плагіат**, а їх наявність визначає етику дослідника. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, викладений автором.

2.5. Оцінювання та захист курсових робіт

Курсова робота захищається при комісії з виставленням оцінок. Захист проходить у формі доповіді. На захисті здобувач вищої освіти повинен розкрити основний зміст роботи, виділити її проблемні аспекти, обґрунтувати свої висновки, свою точку зору на викладені питання з досліджуваної теми, а також відповісти на запитання, поставлені керівником та членами комісії.

Алгоритм захисту курсової роботи:

1. Тема, актуальність роботи.
2. Мета і завдання курсової роботи.
3. Об'єкт, предмет дослідження.
4. Структура (скільки розділів, параграфів).
5. Що вдалося довести: наскільки виконані завдання і мета роботи.
6. З оцінкою погоджусь чи ні.
7. Відповіді на запитання.

Роботи, які не відповідають установленим вимогам, повертаються на доопрацювання. Робота з незадовільною оцінкою (FX) підлягає переробленню протягом терміну, встановленого кафедрою.

Параметри оцінювання є:

- **мета роботи:** наскільки чітко її сформульовано, чи вона оригінальна, чи достатньо переконлива;
- **структура:** наскільки логічно й послідовно викладений матеріал;
- **аргументація:** наскільки вона переконлива, чи достатньо обґрунтована відповідними першоджерелами;
- **науковий пошук:** чи зміг здобувач вищої освіти відшукати відповідну літературу, чи використав її ефективно, чи здійснив відповідний обсяг наукових досліджень, врахувавши всі вимоги;
- **мова роботи:** чи написана робота літературною мовою, чи зустрічаються стилістичні, синтаксичні чи орфографічні помилки;
- **елементи творчості:** чи застосував здобувач вищої освіти творчі здібності при написанні роботи, доборі, обробці матеріалу? Чи вплинули творчі здібності здобувача вищої освіти на остаточний результат.

Не всі курсові роботи відповідають вищезгаданим параметрам. Тому здобувачам вищої освіти слід знати найбільш типові недоліки, помилки, щоб не допускати їх. Зазначимо найбільш поширені з них:

- недостатній теоретичний рівень змісту роботи;
- використання застарілих положень, які не відповідають сучасному розвитку психолого-педагогічної науки;
- відсутні аналіз і узагальнення фактичного матеріалу;
- відхід від теми;
- текст роботи частково або повністю, переписаний з підручників, навчальних посібників, брошур, журнальних статей;
- механічне переписування матеріалу з інших видань;
- робота перенасичена цитатами, прикладами, є повтори і протиріччя;
- не досить продуманий план;
- зміст роботи не відповідає плану;
- не послідовний виклад матеріалу;
- не розкрито зміст та організацію констатувального етапу дослідження (його суть, тривалість, місце проведення, кількість учасників, їх характеристики), поверхнево висвітлено стан практики;
- відсутні узагальнення та самостійні висновки;
- кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням;
- немає аналізу літературних першоджерел;
- обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, вона виконана неохайно, з помилками;
- неправильне оформлення наукового апарату, немає посилань на літературні першоджерела, посилання неповні та неточні;
- неправильно оформлений список літератури тощо.

Перед захистом (не менше ніж за два тижні) курсову роботу подають науковому керівникові для перевірки та оцінки.

У разі негативної оцінки курсову роботу повертають здобувачеві вищої освіти, який повинен доопрацювати її з урахуванням зауважень і лише після цього доопрацьований варіант подається науковому керівнику для повторної перевірки.

Критерії оцінки курсової роботи

<i>Критерії оцінки курсової роботи з педагогіки</i>	<i>Кількість балів</i>
- робота написана самостійно, зміст повністю відповідає назві, поставленій меті та завданням;	30
- правильно визначено й оформлено науковий апарат дослідження;	15
- зроблено глибокий аналіз наукової літератури;	5
- авторські висновки зроблено на високому рівні узагальнення;	20
- якісно підготовлені практичні рекомендації;	2
- робота оформлена з дотриманням усіх вимог і написана грамотно;	8
- дотримано принципи доброчесності;	5
- успішний захист результатів роботи.	15
Всього:	100

Термін захисту курсових робіт визначається кафедрою, при цьому для захисту створюються спеціальні комісії у складі 2-3 викладачів, один з яких є керівником і рецензентом роботи.

Якщо під час захисту роботи здобувач вищої освіти не виявив потрібної ерудиції, то оцінка знижується.

Після обговорення результатів захисту курсової роботи її виконавцю виставляється остаточна оцінка. Роботи після захисту зберігаються на кафедрі.

Здобувач вищої освіти, який не отримав позитивної оцінки з курсової роботи, до наступних заліків та екзаменів не допускається.

2.6. Дотримання принципів доброчесності

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання та провадження творчої діяльності з метою забезпечення довіри до результатів

навчання (набутих компетентностей) здобувачів освіти, творчих досягнень.

Для якісного академічного письма здобувачі вивчають курс «Основи педагогічних досліджень», де опановують знання й навички: шукати, обирати й оцінювати якість джерел; робити нотатки, завжди вказуючи джерела; виділяти головні думки в тексті; підсумовувати текст та ідеї; перефразувати чужі думки своїми словами стисло, детально, без зміни змісту цих думок; правильно описувати посилання на джерело; правильно цитувати; знати про форми академічного плагіату і про шляхи запобігання йому; формулювати і чітко висловлювати власні думки; знати структуру академічного тексту; вміти виокремити текст цитат у власному тексті.

У процесі підготовки курсової роботи особлива увага звертається на недопущення порушення здобувачами правил академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне та добросовісне виконання курсової роботи, відповідальне ставлення до своїх обов'язків;
- надання достовірної інформації про результати власної діяльності при написанні курсової роботи, використанні методики досліджень і джерела інформації;
- повага до честі та гідності інших осіб;
- посилання на джерела інформації у разі запозичення ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- використання у дослідницькій діяльності лише перевірених та достовірних джерел інформації;
- у разі виникнення труднощів під час написання курсової роботи звернення до інших за допомогою, яка є у межах прийнятної, (щодо редагування тексту, обговорення власних ідей тощо).

Поради студентам!

Ведіть список використаних джерел з перших днів роботи.
Не копіюйте великі блоки тексту, а переосмислюйте прочитане.
Перевірте роботу в системах перевірки на плагіат.

Пам'ятайте: курсова – це тренування перед кваліфікаційною роботою, тому краще з самого початку працювати чесно й відповідально.

2.7. Використання результатів дослідження

Курсова робота є творчим, самостійним, навчально-науковим дослідженням здобувача вищої освіти. Здобувачі вищої освіти зазвичай пишаються результатами своїх досліджень, але результати такої роботи відомі лише науковому керівнику, тому вважаємо, що для заохочення здобувачів вищої освіти до науково-пошукової діяльності, активізації роботи над проблемою слід обговорювати ці роботи в аудиторії під час семінарських занять або робити стислі звіти здобувачів вищої освіти щодо своїх досліджень, розповідати, як просувається подальша робота. Виступи здобувачів вищої освіти на конференціях є ще одним ефективним шляхом ознайомлення громадськості з результатами досліджень.

Web – сторінки також можуть стати альтернативою. Можна відкрити такі сторінки для здобувачів вищої освіти курсу і розмістити на ній роботи або стислі рецензії і запропонувати для читання та обговорення. Це дасть змогу здобувачеві вищої освіти відчувати себе науковцем, отримати додатковий стимул для подальшої роботи, розширити власний світогляд та поглибити обсяг знань із досліджуваних тем.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. 2-ге вид., перероб., доп. Київ: Академія, 2007. 615 с.
2. Вороніна Л.І., Воротін В.Є., Буткевич С.О. Кандидатська дисертація: методика написання і захисту: Посібник для аспірантів і здобувачів наукового ступеня. Доп. і перероб. Вид. 2-ге. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2006. 137 с.
3. Довженко Т. Підготовка та оформлення курсової роботи з педагогіки: метод. рек. (для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти другого року навчання зі спец. 013 Початкова освіта) / Т. Довженко, І. Небитова, В. Шищенко ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2024. 51 с.
4. ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 2016-07-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.
5. Ковальчук В., Моїсєєв Л. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / Під ред. проф. В. О. Дроздова. 5-те вид. Київ: Професіонал, 2008. 239 с.
6. Коломієць В. Як виконувати курсову роботу: Метод. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. Київ: Вища шк., 2003. 69 с.
7. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / О.М. Пехота, А.З.Кілтєнко, О.М. Любарська. За ред. О.М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2004. 256 с.
8. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / За ред. З. Курлянд. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2005. 399 с.
9. Положення про академічну доброчесність у Рівненському державному гуманітарному університеті. URL:

https://rshu.edu.ua/images/rshu/pol_acad_dobr_rshu.pdf (дата звернення: 20.08.2025)

10. Положення про організацію освітнього процесу в Рівненському держаному гуманітарному університеті. URL: https://rshu.edu.ua/images/rshu/pol_oop_2022.pdf (дата звернення: 20.08.2025).
11. Положення про оцінювання знань та умінь здобувачів вищої освіти Рівненського держаного гуманітарного університету. URL: https://rshu.edu.ua/files/univer/pol_ocinuvana_znan_umin_zvo_rshu_2018_zamin.pdf (дата звернення: 20.08.2025).
12. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посіб. Київ, 2003. 116 с.
13. Руснак І., Романюк С. Магістерська робота з педагогіки і методик початкового навчання: навч.-метод. посіб. Чернівці: Рута, 2003. 88 с.
14. Сисоева С. О. Методологія науково-педагогічних досліджень: підруч. для магістрів спец. «Педагогіка вищ. школи» / С. О. Сисоева, Т. Є. Кристопчук; М-во освіти і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Рівне: Волин. обереги, 2013. 359 с.
15. Сойчук Р.Л. Основи науково-педагогічних досліджень. Рівне: РДГУ. 2020. 150 с.
16. Соловей М.І., Спіцин Є.С., Потапенко К.К., Шалік З.М. Організація та методика проведення науково-педагогічних досліджень студентами вищих навчальних закладів. Київ: Ленвіт, 2004. 143 с.
17. Тверезовська Н.Т., Сидоренко В.К. Методологія педагогічного дослідження: навч. посіб. Київ: Центр учб. л-ри, 2013. 439 с.
18. Фіцула М.М. Педагогіка. Київ: Видавничий центр «Академія», 2010. 544 с.

19. Швейко В., Кушнарєнко Н. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Київ: Знання-Прес, 2003. 295 с.
20. Яковишина Т. Основи педагогічних досліджень: курс лекцій. Рівне: РДГУ. 2025. 164 с.

Інформаційні (інтернет) ресурси

1. Сайт бібліотеки РДГУ: www.rshu.edu.ua/naukova-biblioteka
2. Сайт кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти РДГУ. <http://kppivo-rshu.org.ua>

Д О Д А Т К И

Додаток А

Алгоритм написання курсової роботи

Додаток Б
ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛКИ

Рівненський державний гуманітарний університет
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти

КУРСОВА РОБОТА

з навчальної дисципліни

« _____ »

на тему:

**ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ
УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

Виконала:

здобувачка ступеня вищої освіти
«бакалавр»

спеціальності 013 Початкова освіта

Петрук Олена Антонівна

Керівник:

к.пед.н., доц. Бричок С.Б.

Національна шкала _____

Кількість балів: ____ Оцінка: ECTS ____

Члени комісії:

ініціали) (підпис) (прізвище та

ініціали) (підпис) (прізвище та

ініціали) (підпис) (прізвище та

Рівне – 2025

Додаток В
ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА
1.1.	Проблема формування пізнавальної активності зростаючої особистості у філософській і психолого-педагогічній літературі 5
1.2.	Сутність понять «пізнавальна активність», «пізнавальна активність учня початкової школи» 9
1.3.	Види, рівні та критерії пізнавальної активності учнів початкової школи 14
РОЗДІЛ 2	ОРГАНІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
2.1.	Особливості проблемного навчання учнів початкової школи 18
2.2.	Проблемні ситуації в процесі навчання учнів початкової школи 23
2.3.	Гра як засіб активізації пізнавальної активності учнів початкової школи 27
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ	35

Додаток Д

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

(ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація.
Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила
складання»)

КНИГИ	
ПРИКЛАД И	ОДНОТОМНІ ВИДАННЯ
Один автор	<ol style="list-style-type: none">1. Башкір О. І. Теорія виховання: навч.-метод. посіб. Харків: Видавництво ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2016. 96 с.2. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка: підруч. Київ–Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2016. 412 с.3. Дичківська О. О. Інноваційний менеджмент: конспект лекцій. Київ: ДІА, 2018. 82 с.4. Ніколаєнко С. М. Керівник навчального закладу: навч. посіб. Київ, НУБіП України, 2016. 172 с.5. Павелків Р. В. Вікова психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Кондор, 2015. 468 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none">6. Білоус С. І., Корнійчук В. П. Філософія освіти: навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2016. 176 с.7. Васюк О. В., Сопівник І. В. Історія української педагогіки і освіти : навч. посіб.-хрестоматія. 2-ге вид., доп. і перероб. Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2015. 644 с.8. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навч. посіб. Харків, 2016. 260 с.

	<p>9. Козловський Ю.М, Дольнікова Л.В. Педагогіка: Львів. «Львівська політехніка, 2018.232с.</p> <p>10.Пашенко М, Красноштан І. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2021. 228 с.</p> <p>11.Петришина М. О., Петришин О. А. Міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування: наук. доп. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків: Право, 2016. 44 с. (Серія «Наукові доповіді»).</p>
Три автори	<p>12.Шматенко О. П., Гончаренко Н. В., Гончаренко І. Ф. Психологія і деонтологія: навч. посіб. / за ред. О. П. Шматенка. Київ, 2015. 132 с.</p>
Чотири і більше авторів	<p>13.Прилипка С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. та ін. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження: монографія. Харків: Юрайт, 2013. 288 с.</p>
Автор(и) та редактор(и) / упорядник(и)	<p>14.Диференційований підхід в історії української школи (кінець ХІХ – перша третина ХХ ст.): монографія / авт. Сухомлинська О. В., Дічек Н. П., Березівська Л. Д. та ін. Київ: Педагогічна думка, 2013. 620 с.</p> <p>15.Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. Тернопіль, 2014. 272 с.</p> <p>16.Педагогіка та психологія вищої школи (Частина І. Педагогіка вищої школи): хрестоматія ; навч. посібн. Уклад. Світлана Володимирівна Виговська; Оксана Вікторівна Васюк. Київ: ЦП «Компринт», 2017. 797 с.</p> <p>17.Сучасні підходи до організації роботи позашкільного навчального закладу. / за заг. ред. Л. В. Тихенко. Суми : Ун-тет. кн., 2020. 296 с.</p>
Без автора	<p>18.Мистецька освіта та розвиток творчої особистості: зб. наук. пр . Вип. 6 / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне : Волин. береги, 2020. 272 с.</p> <p>19.Національна доповідь про стан і перспективи</p>

	<p>розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В. 434 І. Луговий (заст. голови), О.М.Топузов (заст. голови)]; за заг. ред. В.Г.Кременя. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с.</p> <p>20. Удосконалення нормативно-правової бази створення системи громадянської освіти в Україні / Ю. Якименко, В. Замятін, А.Балуба та ін. Київ : [б. в.], 2020. 168 с.</p> <p>21. Україна – Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат: колективна монографія / [С.М.Ніколаєнко, В.Д.Шинкарук, Р.В.Сопівник та ін.]. Київ: Міленіум, 2017. 168 с.</p>
<p>БАГАТОТОМНІ ВИДАННЯ</p>	
	<p>22. Словник українських прізвищ: історико-етимологічний : у 2 ч. / упоряд. В. Ф. Ковальчук. Київ : Ліра-К, 2018. Ч. 1. 712 с.</p> <p>23. Українська мала енциклопедія: у 4 т. / Є.Д.Онацький; упоряд. С. Білокінь. Вид. 2-ге, уточ. Київ: Пульсари, 2016. Т. 1. А-І. 562 с.</p>

ІНШІ ВИДАННЯ

<p>Автореферати дисертацій</p>	<p>24. Білецька, І. О. Полікультурні засади іншомовної освіти у середніх навчальних закладах США: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : 13.00.01 / Уманський ДПУ імені Павла Тичини. Умань, 2014. 44 с.</p> <p>25. Пилюк, Н. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до реалізації здоров'язберігаючих технологій у спеціальних загальноосвітніх закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне, 2021. 20 с.</p>
<p>Дисертації</p>	<p>26. Булгакова Т. М. Художньо-естетичне виховання учнів у загальноосвітніх закладах України у другій половині ХХ століття: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Мелітопольський держ. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького. Мелітополь, 2016. 223 с.</p> <p>27. Демченко, І. І. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : 13.00.03 / Уманський ДПУ імені Павла Тичини. Умань, 2016. 716, [7] с</p>
<p>Каталоги</p>	<p>28. Литвиненко С.А.: біобібліогр. покажч. /М-во освіти і науки України, Рівнен. держ гуманіт. ун-т, Наук. б-ка; уклад.: С.Н.Грипич, О.В.Іванчук, Л.В.Ковальчук. Рівне : РДГУ, 2015. 76 с.</p> <p>29. РДГУ в персоналіях : біобібліогр. посіб. / уклад.: С.Н.Грипич, Л.М.Буравкова, Л.В.Ковальчук, Н.В.Марчук, О.В.Іванчук, Л.С.Кушка, С.М.Поліщук [та ін.] ; за заг. ред. С.Н.Грипич. Рівне : РДГУ, 2015. 371 с.</p>
<p>Словники</p>	<p>30. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови : близько 20000 синонімічних</p>

	<p>рядів. 4-те вид., опрацьов. і допов. . Львів: БаК, 2014. 536 с.</p> <p>31.Новітній словник англо-український, українсько-англійський : грамати́ка; близько 70000 слів / уклад. О.Мазур. 2-ге вид., випр. та доп. Київ, 2013. 560 с.</p>
ЧАСТИНА ВИДАННЯ	
Розділ книги	<p>32.Корнійчук Т. О. Методи активізації навчально-пізнавальної діяльності. <i>Педагогіка : навч. посіб. / за заг. ред. Т.О.Корнійчука</i>. Київ, 2017. С. 195–197.</p> <p>33.Моніторинг в освіті. <i>Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Анєнкова, М.А.Байдан, О.А.Горчакова, В.М.Руссол</i> . Львів : «Новий Світ.-2000», 2020. С.557-561</p>
Тези, доповідь	<p>34.Сяська І. О. Практика навчально-дослідницької підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у європейській освіті. <i>Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін: матеріали VI Міжнародної наук.-практ. конференції</i> (м. Суми, 23-24 квіт. 2020). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. Т. 1. С. 163– 165</p> <p>35.Шетеля Н. І. Культурний простір Закарпаття: завдання створення та управління. <i>Матеріали науково-практичної конференції «Синтез мистецької науки, освіти та творчості в Україні та глобальному культурному просторі»</i>. 2019. С. 6–12</p> <p>36.Юрчук О. І. Наступність з фізичного виховання як важлива умова цілісності та ефективності педагогічного процесу. <i>Сучасне дошкілля: реалії та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. НПУ ім. М. П. Драгоманова</i> (м.Київ, 16 жовтня 2018 р.). Київ: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2018. С. 204–206..</p>

<p>Стаття з довідкового видання</p>	<p>37. Гончаренко В. Д. Повне зібрання законів Російської імперії. <i>Велика українська юридична енциклопедія</i>. Харків: Право, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. С. 573–574.</p> <p>38. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. <i>Основи педагогіки освіти</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Дмитрука, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p>
<p>Стаття з періодичного видання (журнал, газета)</p>	<p>39. Коваль Л., Коваль П. Переваги дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>40. Крючков Г. Г. Стратегія навчання іноземних мов в Україні. <i>Іноземні мови в навчальних закладах</i>. 2020. № 1–2. С. 3–6.</p> <p>41. Ніколенко Л. Індивідуально особистісний підхід до підвищення кваліфікації педагогів – умова розвитку професіоналізму. <i>Нова педагогічна думка</i>. 2014. № 2. С. 78 – 81.</p>
<p>ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ</p>	
<p>Приклади</p>	<p>42. Гаманюк В. А. Підготовка вчителів іноземних мов на тлі тенденцій до багатомовної освіти. <i>Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України</i>. 2014. Вип. 199 (1). С. 86–91. (Серія: Педагогіка, психологія, філософія) DOI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnu_ped_2014_199(1)_14.</p> <p>43. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczyia.pdf (дата звернення: 17.03.2017).</p> <p>44. Стихун Н. В. Тенденції розвитку професійної майстерності вчителя засобами театрального мистецтва у практиці роботи сучасних вітчизняних</p>

	<p>шкіл. <i>Освітологічний дискурс</i>: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 1–2 (16–17). С. 212–226. URL: http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/424 (дата звернення: 12.01.2017).</p> <p>45. Program Standards for the Preparation of Foreign Language Teachers (Initial Level – Undergraduate and Graduate) (For K–12 and Secondary Certification Programs). URL: www. actfl.org (дата звернення 29.02.2017).</p>
--	---

ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

<p>Приклади</p>	<p>46. Про вищу освіту: Закон України [зі змінами]. <i>Відомості Верховної Ради (ВВР)</i>, 2014, № 37-38, ст. 2004 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text</p> <p>47. Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text</p> <p>48. Куцкір Я. С., Махно Б. А., Борислав С. Г. Трансформація науковопедагогічної системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p> <p>49. Україна очима дітей : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757&</p>
------------------------	--

АРХІВНІ ДЖЕРЕЛА

**ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ВИЩИХ ОРГАНІВ
ВЛАДИ ТА УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ (ЦДАВО)**

Приклади	<p>50. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України <i>ЦДАВО України</i>. (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12.</p> <p>51. Наказ Міністра вищої і середньої спеціальної освіти СРСР за №335 від 14.05.1970 р. «Про роботу підготовчих відділень при вищих навчальних закладах». <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України) Ф.166. оп. 15. Т. 5. Спр. 7437. 122 арк.</p> <p>52. Довідка про хід набору студентів до педагогічних інститутів Відділ науки і культури ЦК КП України. <i>ЦДАВО України</i>. (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). 1969. Ф.166. оп. 15. Спр. 2755. 102 арк.</p>
-----------------	---

**ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ (ДАРО),
м. Рівне**

	<p>53. Матеріали до річниці проголошення УНР (про святкування 22 січня 1918-1943 рр.) <i>ДАРО</i>. (Держ. архів Рівнен. обл.) Р-30. Оп. 1. Спр. 29.64 арк.</p> <p>54. Програми і матеріали лекцій про виховання молоді в дусі українського націоналізму, <i>ДАРО</i>. (Держ. архів Рівнен. обл.) Р-30. Оп. 2. Спр. 10. 30 арк.</p>
--	--

**АРХІВНІ МАТЕРІАЛИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. М.П. ДРАГОМАНОВА**

	<p>55. Накази директора інституту з основної діяльності і по особовому складу за 1959 р., Ф № Р-346, Оп. 2, Од. хр. №1657, 102 арк</p>
	<p>56. Накази ректора інституту по студентському складу за 1987 р. Ф Н, №1518-№1803, Оп. 1-л., 322 арк.</p>

Навчальне видання

Курсова робота: методичні рекомендації до написання курсових робіт для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 013 Початкова освіта. Рівненський державний гуманітарний університет. Авт.-уклад.: Р. Сойчук, О. Боровець, О. Гудовсек, Т. Яковишина. Рівне: РДГУ, 2025. 62 с.

Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти
33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31